אוצר מדרשים — אותיות קטנות וטעמיהן

אותיות קטנות וטעמיהן

[לקט מדרשים דף כ' ע"ב]

א) אל"ף דויקרא (א' א') קטנה, לדרוש שאין הקב"ה נגלה על או"ה אלא בחצי דבור, ויקר אלהים אל בלעם (במדבר כ"ג ד') בלא א', אבל נביאי ישראל דבור שלם, ולפיכך אמר ויקרא.

ב) בי"ת במשלי (ל' ט"ו) שתי בנות הב הב, ב' של הב הראשון קטנה, לפי שבית ה' החריב והקטין כבוד בית המקדש ב' פעמים.

ג) גימ"ל וגוש עפר באיוב (ד ה') ג' קטנה, הקרי וגוש בוי"ו אבל הכתיב וגיש ביו"ד. ג' גוש עפר כאיוב כנגד ג' ילוד אשה במשלי, מַה בְּרִי וּמַה בַּר בִּטְנִי וּמֶה בַּר נְדָרָי. ג' ימים לאחר מיתה וג' ימים בחבוט הקבר, לכך קטנה.

ד) דל"ת, במשלי (כ"ה י"ז) אָדָם עָשֵׁק בְּדַם נָפֶשׁ, ד' קטנה (בדם) כי השופך דם הורג ד' – הנרצח, וכאלו הורג את אשתו, ואת בניו, ואת בנותיו.

ה) ה"א, בהבראם (בראשית ב' ד') ה' קטנה, לפי שהוקטן ונתמעט על ידו כמו ותשת עלי כפיך (תהלים קל"ט ה').

ו) וי"ו, הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כ"ה י"ב), ו' קטנה בשבילו הנני נותן לו ולא לאחר את בריתי שלום מתנה שלימה.

ז) זי"ן, ויזתא ז' קטנה, לפי שהמן הלשין בשבעה דברים: ישנו עם אחד, מפוזר ומפורד, בכל מדינות מלכותך, ודתיהם שונות מכל עם, ואת דתי המלך, ולמלך אין שוה להניחם.

ח) חי"ת, חף אנכי (איוב ל"ג ט') ח' קטנה. ז' מצות נתנו קודם מתן תורה וכולן נכללות בפסוק ויצו ה' אלהים את האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל (בראשית ב' ט"ז):

א'] ויצו – אין צו אלא לשון ע"ז שנאמר כי הואיל הלך אחרי צו (הושע ה' י"א),

ב'] השם – זו ברכת ה' שנאמר ונוקב שם ה' (מקרא כ"ד ט"ז),

ג'] אלהים – אלו הדיינים שנאמר אלהים לא תקלל (שמות כ"ב כ"ז),

ד'] על האדם – זה שפיכות דמים שנאמר שופך דם האדם באדם (בראשית ט' ו'),

ה'] לאמר – גלוי עריות שנאמר לאמר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ (ירמיה ג' א'),

ו'] מכל עץ הגן – על הגזל שלא יגזול,

ז'] אכל תאכל – ולא אבר מן החי.

ט) טי"ת, יסר מעלי שבטו (איוב ט' ל"ד) ט' קטנה, כי לא יסורין כיסורין של איוב.

י') יו"ד, תשי (דברים ל"ב י"ח) יו"ד קטנה, התשתם כחו של יוצר.

כ') כ"ף, ולבכותה (בראשית כ"ג ב') כ' קטנה, כל מי שאינו בוכה על אדם כשר כף וכף פורעין לו.

ל') למ"ד, לא עליכם (איכה א' י"ב) ל' קטנה כי בתחלה היו ישראל לראש ועתה לזנב.

נ') נו"ן, ב' נוני"ן (פשוטה וכפופה) קטנות ואלו הן: נטע אורן (ישעיה מ"ד י"ד) ונבושזבן (ירמיה ל"ט י"ג) דברי נרגן כמתלהמים (משלי י"ח ח'), שהיה החסון לנעורת באיזה מזל באיזה היום ובאיזה שעה לסירחו (אפשר שמוסב על נְבוּשַזְבָּן סריס נבווזראדן או שחסר פה פסוק אחר מנו"ן קטנה). נפתלי אילה שלוחה (בראשית מ"ט כ"א), נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל (עמוס ה' ב').

ס') סמ"ך, כי יצפנני בסכה, ס' קטנה, ששים גבורים סביב לה, גלתה סוד ה' ליראיו, בסכה כתיב (בה"א), השביעה בה' חומשין. ובי"א פסוקים שמתחילין בי' ומסיימין בב' נעלם מהם ס', שאמרתם בכונה כי דודי היה לי שמרתני מאותם אשר סביב שתו עלי כמנין ס' מרובעת. בסופה ובשערה (נחום א' ג'), ס' קטנה.

ע') עיי"ן לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ (איכה ג' ל"ו) אל מי אשר בו ונתתי ת"ז (?) בראשו. ס' ע' זו סמיכת עי"ן (סמיכת ע' סנהדרין).

פ') פ"א זעירא בהאזינו וכפר אדמתו עמו. פ' דשפרפרא (דניאל ו' כ') פ' קדמאה קטנה, תנינא גדולה, פיה פתוחה, ולאחר פ' אותיות כתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור כי לא מצינו אמירה קודם לזאת.

צ') צד"י, וְצָוְחַת יְרוּשָׁלַיִם עָלָתָה (ירמיה י"ד ב') – צ' קטנה, כי הקטינו הצדיקים וצוחת זו צוחה על היין בחוצות, וכן צדיק לעולם בל ימוט (משלי י' ל'). וצדקה תציל ממות (משלי י' ב') ב' פעמים צ' קטנה כי הרואה שיקטין יעשה צדקה.

ץ') צד"י זקופה, יִפְרְצֵנִי פֶּרֶץ עַל פְּנֵי פָּרֶץ (איוב ט"ז י"ד) -ץ' קטנה.

ק') קו"ף, קצתי בחיי (בראשית כ"ז ו') – ק' קטנה, מלמד שראתה ברוח הקדש שטיטוס יחריב הבית שגבהו ק' אמות וימעט כבודן של ישראל. ק' של קברום (יחזקאל ל"ט י"ב) קטנה, ק' של יצחק בפסוק ואברהם בן מאת שנה בהולד לו יצחק, וימצא יצחק מאה שערים (כשנולדו השבטים).

ר') ריי"ש של פרשנדתא (אסתר ט' ד) קטנה, שנתמעט ונתלה.

ש' – ת') שי"ן תי"ו של פרשנדתא (שם) קטנות, הסר פ' ור' וישאר שמתא. ותכתוב אסתר (שם ט' ב') ת' תנינא קטנה יש אומרים ו' של ונפשו לא חיה (תהלים כ"ב ל') קטנה, ור' כמנוד אורגים (ש"א י"ז ז'), ו' של געו עורים (איכה ד' י"ד) קטנות.

<תמו אותיות קטנות>